

Asia: VN/25152/2023

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoja Suomen rannikkostrategian luonnokseen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Metsähallituksen lausunto Suomen rannikkostrategian luonnokseen

Metsähallitus kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa Suomen rannikkostrategian luonnokseen. Rannikkostrategia päivittää edellisen strategian vuodelta 2006, jonka valmistelun lähtökohtana oli huoli rannikoiden tilasta sekä niiden kestävästä käytöstä ja hoidosta edellytyksistä. Tämä huoli on toimintaympäristön valtavan muutoksen myötä vain vahvistunut.

Strategian taustamateriaaleissa ja sidosryhmien kyselyssä vanhasta rannikkostrategiasta johtopäätöksiä todetaan, että sitä ei ole juuri hyödynnetty ja strategian koetaan edistyneen heikosti rannikon kestävästä käytöstä ja hoidosta. Nyt lausunnonalla olevan rannikkostrategian toivottiin luovan laajan, aluerajat ylittävän ja pitkän tähtäimen kokonaiskuvan rannikon kehittämiseen, määrittelevän selkeän tahtotilan ja (konkreettiset) tavoitteet, toimia vuoropuhelun ja sitouttamisen välineenä sekä korostavan rannikon ominaispiirteitä ja ympäristön tilan parantamista.

Metsähallituksen rooli merialueilla

Metsähallituksessa on parhaillaan käynnissä ensimmäinen valtion merialueita koskeva luonnonvarasuunnittelu (LVS), joka kattaa kaikkiaan 62 % Suomen aluevesistä (Ahvenanmaa pois lukien), yhteensä 2,8 miljoonaa hehtaaria Perämereltä Suomenlahden itäosiin Venäjän rajalle asti. Vähiten Metsähallituksen hallinnassa olevia merialueita on lounaissaaristossa suhteessa muuhun merialueeseen. Metsähallituksen hallinnassa olevasta alueesta noin 7 % on suojelualueita ja suojelualuevarauksia on noin 13 %, siten suojelun ulkopuolisia alueita on 80 %. Metsähallituksella ei ole hallinnassaan vesialueita Suomen talousvyöhykkeellä, eikä Metsähallitus siten osallistu talousvyöhykkeen hallintaan. Meri-LVS:n tavoitteena on merialueen ekologisesti, taloudellisesti,

sosiaalisesti ja kulttuurillisesti kestävä käyttö. Metsähallitus on siten rannikkostrategiassa paitsi viranomaisen roolissa, mutta myös merkittävä kumppani ja sidosryhmän edustaja.

Metsähallituksen tehtävät merialueella ovat moninaisia. Yhtenä roolina yleisillä vesialueilla on hoitaa omistajan tehtäviä kiinteistöasioissa sekä hallinnoida Suomen yleisvesialueita. Metsähallituksen kiinteistökehitys selvittää muun muassa yleisten vesialueiden soveltuvuutta vesiviljelyyn, merituulivoimapuistoiksi tai merikiviaineksen nostamiseen, toimii yleisillä vesialueilla sekä tuulivoiman hankekehittäjänä että varaus- ja käyttöoikeussopimusten myöntäjänä ja vuokranantajana. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät vastaa suojeltujen yleisvesialueiden ja mereisten luontomatkailu- ja retkeilykohteiden hoidosta sekä harjoittaa Suomen yleisvesialueiden haltijana erävalvontaa.

Metsähallituksen huomiot rannikkostrategian luonnoksesta

Metsähallitus pitää erikoisena, ettei rannikkostrategiassa ole määritelty aluetta, jota strategian tavoitteenasetanta koskee. Esimerkiksi Suomen ympäristökeskus määrittelee rannikon 200 metriä leveäksi vyöhykkeeksi rannasta sisämaahan päin; myös saarilla. Rantaviivaa on 48 000 kilometriä ja yli yhden hehtaarin kokoisia saaria on 50 000 - 60 000 sekä alle hehtaarin kokoisia saaria on yli 20 000 kpl.

Metsähallitus katsoo, että rannikkostrategian ydinosaa on yhteisen toimintamallin näkökulma, jossa tunnistetaan keskeiset sidosryhmät ja vuorovaikutuspisteet, yhdessä tekemisen ja tiedonjakamisen paikat sekä tunnistetaan ohjauskeinoja. Lisäksi strategian ytimenä toimii siinä tunnistettu kestävyysmurros, joka vaatii asumisen, energiantuotannon, liikenteen ja ruokaketjun järjestelmien sovittamista ympäristön kantokyvyn rajoihin. Lähtökohta tälle on luonnon kantokyvyn rajojen määrittäminen ja sisäistäminen.

Metsähallitus julkisten hallintotehtävien näkökulmasta katsoo, että Rannikkostrategiassa laadituissa tulevaisuusskenaarioissa tunnistettujen kehityskulkujen vaikutukset näyttäytyvät erityisen huolestuttavilta luonnonsuojelun ja saariston luontomatkailun ja virkistyskäytön tulevaisuuden näkökulmasta. Siten strategiassa on tunnistettu tarve mm. eri käyttömuotojen valtakunnalliselle yhteensovittamiselle, tilannekuvan laatimiselle ja ylläpidolle yhteistyöfoorumien kautta sekä tarve valtakunnallisesta kokonaistarkastelusta tuulivoiman osalta. Lisäksi omavaraisuusajattelun kasvaessa strategiassa on todettu, että on huolehdittava, ettei merellä tapahtuvista toiminnoista aiheudu heikennystä ympäristö- ja vastuullisuuskysymyksissä. Nämä toimet Metsähallitus katsoo erittäin tärkeiksi.

Rannikkostrategiassa on tunnistettu neljä yhteistä periaatetta: 1) sujuva yhteistyö ja viestintä läpinäkyvässä päätöksenteossa, 2) ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen ja luontokadon torjunta, 3) ymmärrys paikalliselta tasolta kansalliseen ja globaaliin kontekstiin ja 4) vaikuttavia toimia rannikon kehittämiseksi, aktiivista jalkauttamista ja seurantaa. Nämä periaatteet esitetään strategiassa keskeisimpien toimenpiteiden yhteydessä, jossa kunkin

toimenpidekokonaisuudenmerkitys periaatteiden toteutuksessa on erikseen määritetty. Metsähallitus huomauttaa, että periaatteet ja strategian tavoitteet tulisi linkittää selvemmin kansallisten merenhoidon tavoitteiden kanssa. Esimerkiksi periaatetta 2 ilmastonmuutokseen ja luontokatoon liittyen tulisi muokata siten, että meren tilan tulee parantua mm. merenhoidon tavoitteiden mukaisesti. Meren nykytila ei ole riittävä tavoitetaso ekologisen tilan osalta merenhoidon tai kansallisten lajien ja luontotyyppien uhanalaisuusarviointien (2018 ja 2019 / 1*) tulokset huomioiden, joten myös strategiassa pitää tähdätä siihen, että ensin saavutetaan ekologisesti hyvinvoiva, meren hyvä tila.

Rannikkostrategiassa tuodaan esiin toimenpidekokonaisuuksia toimenpidekortteina, joita on 10 kappaletta. Korteissa on toimenpidekokonaisuuden yleiskuvaus sekä arvio kokonaisuuden osalta siitä, miten se toteuttaa rannikkostrategian yhteisiä periaatteita. Metsähallitus katsoo, että esimerkiksi toimenpide saavutettavuuden parantamisesta palvelee myös Metsähallituksen hallinnassa olevia, saaristossa sijaitsevia luontomatkailu- ja retkeilykohteiden kehittämistä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Elävän saaristoyhteisön ylläpitämisen yhteiskunnallinen tavoite on asetettu esimerkiksi laissa Saaristomeren kansallispuistosta (524/2023).

Metsähallitus näkee erityisen tärkeäksi myös menetelmien kehittämisen hankkeiden kokonaisarviointissa, sillä toiminta merialueilla on kasvavaa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Merialueiden käyttö on todettu yhdeksi merkittävimmistä luontokadon ajureista kansainvälisessä luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden arvioinnissa / 2* . Tehtäväkortissa on todettu, että ”-- on tärkeää tehdä myös valtioiden rajat ylittävien yhteisvaikutusten arviointia. Uusiutuvan energian osalta on tarpeen tehdä kokonaistarkastelu, jossa ovat mukana energian tuotanto, siirto ja varastointi esimerkiksi vetynä ja siitä jatkojalostettuina sähköpolttoaineina kuten ammoniakkinä, metanolina tai metaanina”.

Metsähallitus katsoo, että viimeiseksi listattu toimenpidekortti numero 10 ”Hyvinvoiva rannikkoluonto: Hyvinvoiva luonto ja toimivat ekologiset prosessit ovat sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin perusta” on erinomaisesti laadittu kokonaisuus, mutta se tulisi nostaa toimenpiteistä ensimmäiseksi ja poikkileikkaavaksi tavoitteeksi, koska hyvinvoiva luonto ja ekologiset prosessit ovat kaiken toiminnan perusta myös meriympäristössä. Toimenpidekortin kirjaukset avaavat tilanteen hyvin: ”Muutokset maankäytössä, luonnonvarojen ylikäyttö, ilmastonmuutos, vieras- ja tulokaslajit, sekä ilman, veden sekä maaperän saastuminen ovat merkittävimpiä luonnon monimuotoisuuteen ja luontokatoon vaikuttavia tekijöitä. Ekosysteemien toiminnan häiriöillä voi olla arvaamattomia seurauksia. -- Hyvinvoiva rannikkoluonto vaatii varovaisuusperiaatteen noudattamista. -- Olemassa olevien luonnon prosessien säilyttäminen ja vaaliminen on aina edullisempaa kuin vahinkojen korjaaminen.”

Lisäksi Metsähallitus haluaa muistuttaa, että osana luonnon monimuotoisuuden globaaleja, EU-tason ja kansallisia tavoitteita, mereisten suojelualueiden tavoitteeksi on asetettu 30 %. Lisäksi globaalit 30 % ennallistamistavoitteet koskevat myös merialueita. Kansallisesti tätä työtä tehdään Kohti kattavaa suojelualueverkostoa -hankkeen tulosten (KOKASU / 3*) pohjalta. KOKASU-hankkeessa rannikon osalta seuraavat suojelutarpeet on nostettu yhteenvedonomaaisesti esiin:

hiekkarannat ja dyynit etenkin Suomenlahdella, luonnontilaiset harjusaaret, tärkeät lintualueet etenkin Suomenlahdella, suojelualueiden rajausten laajentaminen vesialueelle, maankohoamisrannikon metsät, vielä toteuttamattomien suojelualue-esitysten toimeenpano, vesiensuojelun tavoitteet, rantarakentamisen uhkien huomioiminen sekä vieraslajien torjunta. Lisäksi merialueiden osalta luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden tietopohjan kattavuutta ja laatua tulee merkittävästi parantaa.

Suomi pyrkii maailman ensimmäiseksi fossiilivapaaksi hyvinvointiyhteiskunnaksi. Suomen tavoitteena on olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Metsähallitus näkee, että merituulivoimaa tulisi kestäväällä tavalla kehittää ja lisätä Suomen yleisvesialueilla ja talousvyöhykkeellä Suomen hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseksi. Siten eri alueiden suunnittelussa tulisi etsiä ratkaisuja energiantuotannon, luontoarvojen, maanpuolustuksen, merenkulun, kalastuksen, vesiviljelyn ja virkistyskäytön yhteensovittamiseksi. Metsähallitus pitää tärkeänä, että merituulivoiman tarpeet on huomioitu Suomen rannikkostrategiassa. Metsähallitus näkee, että Suomen rannikkostrategian tulisi huomioida uusiutuvan energian osalta erityisesti vireillä olevat maakuntakaavat, sekä kuntien vireillä olevat ja tulevat osayleiskaavat.

Rannikkostrategian toteutumista on tarkoitus seurata vuosittain. Seurannan painopisteenä on toimenpidekokonaisuuksien toteutumisen seuranta. Vuosittain listataan ja arvioidaan toimenpidekokonaisuuksien osalta toteutuneet toimenpiteet (käynnissä, tulee toteutukseen 1–2 vuoden aikana, ei käynnissä) sekä arvioidaan, miten toimenpiteet ovat toteuttaneet yhteisiä periaatteita. Metsähallitus katsoo seurannan erittäin tarpeelliseksi, jotta strategia saadaan käyttöön ja toimeenpantavaksi. Kuitenkin toimenpiteiden tekninen muotoilu omalta osaltaan heikentänee rannikkostrategian vaikuttavuutta. Toimenpiteissä olisi hyvä olla lähtö- ja tavoitetasot määriteltynä sekä mittarit, joilla toimenpiteen toteutumista seurataan.

Lisätietoja voi tiedustella Metsähallituksen maankäytön erikoissuunnittelijalta, Kristiina Niikkonen, etunimi.sukunimi@metsa.fi.

1* <https://punainenkirja.laji.fi/> ; <https://luontotyyppienuhanalaisuus.ymparisto.fi/lutu/>

2* <https://www.ipbes.net/global-assessment>

3* [https://www.syke.fi/fi-](https://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus_kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Kohti_kattavaa_suojelualueverkostoa_KOKASU)

[FI/Tutkimus_kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Kohti_kattavaa_suojelualueverkostoa_KOKASU](https://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus_kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Kohti_kattavaa_suojelualueverkostoa_KOKASU)

Niemelä Juha
Metsähallitus

Veikkola Johanna
Metsähallitus